

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Under frihet eller tvång?

En diskursanalys om hur en slöjkritisk organisation
konstruerar slöja och slöjförbud i sitt kärnmanifest

Hanna Månsson

Kandidatuppsats SOPA 63

HT 2021

Handledare: Malin Nilsson

Examinator: Johan Cronehed

Abstract

Author: Hanna Månsson

Title: By free will or force- a discourse analysis about how an organization construct the veil and ban of the veil

Supervisor: Malin Nilsson

Assessor: Johan Cronehed

The subject in this thesis is ban of veils in Sweden. The aim of this thesis is to examine how a Swedish non-party political organization, that works with honor related violence and oppression, constructs their positions about a ban of the veil, and further how they prescribe attributes to veiled women who can be affected by the ban. The analyzed material is a publication from the Swedish veil-critical organization "Glöm aldrig mordet på Pela och Fadime" (GAPF). With the discourse-analytical method and tool "What's *the Problem Represented to be*", the underlying assumptions, presumptions and problem formulation can be examined.

Some of the results from the analysis are that GAPF describes that the ban of the veil can bring mainly positive, liberating and equality-developing consequences. The organization constructs the veil as a symbol of religious indoctrination and a tool to segregate men and women. Further, the organization describes that the veil symbolizes a non-equal society, where sexualization and chastity culture of women takes place. In turn, it leads to a preserved honor culture. According to the discourse constructed in the document, women who wear the veil are in need of societal actions in order to be protected from the oppression that the veil symbolizes. Further construction is that a woman should get space to release herself from the lifestyle-related roles and expectations that the veil brings with it.

Keywords: discourse-analysis, ban of the veil, honor related violence and oppression

Sammandrag

Författare: Hanna Månsson

Titel: Under frihet eller tvång- en diskursanalys om hur en organisation konstruerar slöja och slöjförbud

Handledare: Malin Nilsson

Examinator: Johan Cronehed

Uppsatsen behandlar ämnet slöjförbud i Sverige. Syftet är att undersöka hur en svensk partipolitiskt obunden organisation, som arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck, konstruerar deras ståndpunkter om slöjförbudet samt hur de tillförskriver attribut till slöjbärande kvinnor som kan bli påverkade av slöjförbud. Materialet består av en skrift från den slöjkritiska organisationen ”Glöm aldrig mordet på Pela och Fadime” (GAPF). Genom den diskursanalytiska metoden och verktyget ”*What’s the Problem Represented to be*” undersöks bakomliggande antaganden, förutsättningar och problemformuleringar.

Några fynd från analysen är att GAPF beskriver att ett slöjförbud kan medföra främst positiva, frigörande och jämställdhetsutvecklande konsekvenser. De beskriver och konstruerar slöjan som en symbol för religiös indoktrinering och ett verktyg att segregera kvinnor och män. Vidare konstrueras slöjan som en symbol för ett icke- jämställt samhälle, där sexualisering och kyskhetskultur av kvinnor sker. I sin tur leder detta till bibehållen hederskultur. Dokumentet konstruerar att slöjbärande kvinnor behöver, genom samhällliga åtgärder, skyddas från det förtryck som slöjan står för. Vidare konstruerar dokumentet kvinnan ska få utrymme att frigöra sig från de livsstilsrelaterade roller och förväntningar som slöjan för med sig.

Nyckelord: diskursanalys, slöjförbud, hedersrelaterat våld och förtryck

FÖRORD

Framläggningen av uppsatsen i januari 2022 är startskottet på min sista termin vid Lunds universitet. Efter elva terminers studerande, och en hel del studentikosa upplevelser, har det blivit dags för mig att börja avverka mig från Lund och studentlivet. Lundalivet har jag inte tagit mig igenom på egen hand. Jag vill framföra ett varmt tack till mina nära och kära som finns i mitt hjärta och som på olika sätt har stöttat mig i studierna, men framför allt i livet. Jag befinner mig just här, där jag är, tack vare er. Tack!

Jag vill rikta ett särskilt tack till några personer som har varit ett extra stort stöd för framställningen av uppsatsen. Utan er hade den här skrivareperioden varit betydligt mindre uppiggande.

Tack Malin; för att du har varit min handledare och bollplank i uppsatsen. Utan ditt stöd och din kompetens hade uppsatsen inte blivit som den blev. Tack!

Tack Moa; för att du är du. Du har inte bara varit ett stort stöd i den här uppsatsen och i andra studier, utan även i livet. Tack för att vi har bott och levt ihop under sambolikhande förhållanden de senaste terminerna. En skickligare språkgranskare och ultimata vän till mig får man leta efter.

Tack Jakob; för att du älskar mig villkorslöst och finns vid min sida. Du är den snällaste människan som jag känner och att du har tålmod och lyssnar på mig är det finaste med dig. Tack för att du lär mig att ta det lugnt och påminner mig om att allt kommer lösa sig till slut.

Tack Henning; för samtal, soppa och utflykter som jag fått dela med dig. Särskilt tack för novemberpeppen och våra dagliga pluggräffar med fika, lunch och studiemotivation. Oavsett var du hamnar i livet är jag övertygad om att det kommer gå bra för dig. Du har det i dig.

Tack Loovis; för alla stöttande stunder jag fått dela med dig. Du är den starkaste person som jag känner och jag beundrar dig för hur du har kämpat dig igenom livets prövningar. Du är otrolig och dina vingar kommer bära dig längre än du tror, lita på det.

Och slutligen– tack för kaffet.

Innehåll

---

1. Inledning	1
1.1 Inledning och problemformulering.....	1
1.2 Syfte och frågeställningar.....	3
1.3 Bakgrund och ämnesrelevans.....	4
1.4 Fortsatt framställning av uppsatsen.....	7
2. Kunskapsläge	8
2.1 Tidigare forskning.....	8
3. Teori	11
3.1 Inledning.....	11
3.2 Socialkonstruktionism.....	12
3.3 Från socialkonstruktionism till diskursanalys.....	13
3.4 Foucault.....	13
3.5 Diskursanalys enligt Bergström och Ekström	14
3.6 Teori om intersektionalitet	15
3.7 Sammanfattning av teorier.....	17
4. Metod och material	18
4.1 Urval.....	18
4.2 Urvalsprocess.....	19
4.3 Motivering till val av metod och dess lämplighet.....	20
4.4 Carol Bacchi: <i>What's the Problem Represented to be</i>	21
4.5 Metodologiska avgränsningar	25
4.6 För- och nackdelar med WPR.....	25
4.7 Bearbetning av empiriskt material	26
4.8 Forskningskriterier	27
4.9 Forskningsetiska överväganden.....	30
5. Resultat och analys.....	31
5.1 Hur är själva problemet representerat i den specifika policyn?.....	31
5.2 Vilka förutsättningar eller antaganden finns underliggande i representationen av problemet?	32
5.3 Hur har representationen av problemet uppkommit?.....	35
5.4 Vad är lämnat oproblematiserat i problemformuleringen? Vad finns inte beskrivet (d.v.s. vad är det tysta)? Kan man tänka annorlunda om problemet?.....	36
5.5 Vilka effekter produceras i representationen av problemet?.....	37
5.6 Hur och var har representationen av problemet blivit producerat, spridits och försvarats? Hur har den ifrågasatts, blivit stört eller ersatt?.....	38
6. Diskussion	40
6.1 Inledning till diskussion	40
6.2 Vilka konstruerade konsekvenser skulle ett slöjförbud kunna medföra i samhället enligt GAPF	40
6.3 Hur beskriver, konstruerar och porträtterar GAPF sløjans position i samhället?.....	41
6.4 Hur beskriver, konstruerar och porträtterar GAPF slöjbärande kvinnor och deras roll i samhället?	42
6.5 Sammanfattning av diskussion.....	43
7. Slutdiskussion	44
7.1 Sammanfattning av analys och diskussionen.....	44
7.2 Slutsats	44
8. Avslutande ord.....	45

1. Inledning

1.1 Inledning och problemformulering

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett växande socialt problem i Sverige (Socialstyrelsen, 2019). De senaste två decennierna har frågan om hedersrelaterat våld och förtryck blivit alltmer uppmärksammas. Startskottet var hedersmorden på Pela, Sara och Fadime som ägde rum i början på 2000-talet och skapade en stor samhällsdebatt. Därefter vidtogs flera politiska åtgärder och ekonomiska satsningar i syfte att kartlägga en grund för hur regeringen kan fortsätta arbeta med frågor om hedersrelaterat våld och förtryck (Helldén & Wrangel, 2019, s. 9). I takt med att hedersrelaterat våld och förtryck har ökat i samhället, ökar även politiska och mediala diskussioner och debatter om vilka förebyggande åtgärder och insatser som krävs av samhället för att minska de omfattande konsekvenser som hedersrelaterat våld och förtryck kan leda till. Enligt GAPF (2020) är det en direkt eller indirekt frihetsinskränkning mot en flicka eller kvinna som lever under hederskulturellt förtryck att bära slöja. Eftersom flera länder i Europa har infört generella slöjförbud (SVT, 2018) och att EU-domstolen har beslutat om att företag inom unionen får införa förbud mot religiösa symboler på arbetstid (SVT, 2021) finns det anledning att aktualisera hur slöjan kan uppfattas i samhället idag. I Sverige finns det ett antal motioner med förslag från Sverigedemokraterna om utredning av slöjförbud i förskola, grundskola och gymnasieskola. Regeringen har valt att inte påbörja förslag om utredning (Sveriges Riksdag, 2020).

Zahedi (2007) redogör för att slöjan har använts som ett politiskt verktyg i Iran och därigenom fått tillförskrivet sociala och historiska meningar.

I analyser från offentliga debatter och föreskrifter som slöjförbud i Nederländerna beskrivs ett komplext maktförhållande mellan politiska ståndpunkter och idéer om medborgarskap (Saharso & Lettinga, 2008). Även i Storbritanniens finns en liknande analys, där slöjan har en central roll för det sociala identitetsskapandet (Meer, Dwyer & Modood, 2010). Enligt Safitri (2010) tillförskrivs slöjan olika roller i västerländskt sammanhang jämfört med vad muslimska kvinnor själva beskriver. Aydin (2013) redogör för medhållande resonemang, där slöjan beskrivs som en förtryckande och patriarkal symbol i västerländska samhällen.

Genom den tidigare forskningen om slöja och slöjförbud går det att utläsa att slöjan sällan beskrivs som en neutral och väl integrerad del av samhället. För det sociala identitetsskapandet och samhörighetsperspektivet tillförskrivs slöjan och slöjbärandet olika kontextuella roller. Det finns även forskning om slöjförbudets praktiska och teoretiska konsekvenser som pekar mot att slöjan inte har en neutral position i det västerländska samhället. Abdelgadir och Fouka (2020) och Maurin och Navarette (2019) redogör för de konsekvenser som slöjförbudet har fått i Frankrike, med bland annat ökad avhoppningsfrekvens bland gymnasieelever för de som drabbades av förbudet.

Det finns en del internationell forskning som beskriver för- och nackdelar med slöjförbud för den enskilde och samhället i stort. Forskningen handlar i hög utsträckning om samhälleliga konsekvenser av ett slöjförbud. Det som saknas i forskningen är hur slöja beskrivs och konstrueras i en svensk kontext och hur slöjförbud kan få olika konsekvenser i det svenska samhället. I min studie vill jag fokusera på vilka uppfattningar och antaganden som finns bakom slöjan och slöjförbudet. Jag vill undersöka konstruktioner och beskrivningar till hur och varför en slöjbärande kvinna bär slöja, samt vilka förväntningar och konsekvenser som det medför. Diskussionen och konstruktionerna om slöjan och slöjförbud har relevans för socialt arbete, bland annat för dess koppling till levnadsvillkor och jämlikhet.

En organisation som arbetar med frågor om hederskulturellt våld och förtryck är riksorganisationen Glöm aldrig morden på Pela och Fadime (förkortat GAPF). Det är en politiskt och religiöst obunden, sekulär och ideell förening som bidrar med kunskapshöjande information riktad till såväl privatpersoner som socialtjänst och skola. I min uppsats kommer jag att fördjupa mig i organisationens GAPFs sätt att konstruera och beskriva slöja och slöjbärande kvinnor i det svenska samhället.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att studera diskursiva konstruktioner från en uttalat slöjkritisk organisation som arbetar med hedersrelaterade frågor. Syftet är att undersöka hur organisationen konstruerar deras ståndpunkter, åsikter och tankar i frågan om slöja och slöjförbud, utifrån organisationens kritiska förhållningssätt till slöjbärande.

Frågeställningar:

- Vilka konstruerade konsekvenser skulle ett slöjförbud kunna medföra i samhället enligt GAPF?
- Hur beskriver, konstruerar och porträtterar GAPF sløjans position i samhället?
- Hur beskriver, konstruerar och porträtterar GAPF slöjbärande kvinnor och deras roll i samhället?

1.3 Bakgrund och ämnesrelevans

1.3.1 Hederskultur och hedersrelaterat våld och förtryck

Heder beskrivs som ett kollektivt och moraliskt reglerat system där familjens och/eller kollektivets anseende (heder) spelar en viktig roll. I hederskontext kan familjens, släktens eller kollektivets intressen sättas framför de egna, som ett led i att tillförsäkra att familjen har ett bra rykte (UMO, u.å.; Länsstyrelsen Östergötland, 2020). Enligt hedersförtryck.se (2020), som bedrivs på uppdrag av regeringen av Länsstyrelsen Östergötland, är kontroll av kvinnans sexualitet en förutsättning för att kunna upprätthålla kollektivet, patriarkatet och därmed familjens heder. Flickor och kvinnors sexualitet betraktas som nödvändig att kontrollera. Det kan handla om barnäktenskap, tvångsäktenskap, könsstympling och val av partner (ibid.). Det kan även handla om regler för umgänge och sexuella kontakter, begränsningar i användande av sociala medier och klädval, och regler som handlar om val av studier eller yrke (UMO, u.å.). I hederskontext kan familjens anseende vara hotat om någon bryter mot reglerna eller normerna. Om en person blir utsatt för hot, våld eller förtryck av sin familj, på grund av att personen har brutit mot regler och normer, kallas det för *hedersrelaterat våld och förtryck*.

I Europa finns det ett antal länder (Danmark, Österrike, Tyskland, Bulgarien, Nederländerna, Belgien och Italien) som har förbjudit i synnerhet ansiktstäckande kläder, däribland burka och niqab. Förbuden i de olika länderna grundar sig främst på att personer ska gå att identifiera i det offentliga rummet och därför riktar sig de olika förbuden till klädseln i bland annat kollektivtrafik, skolor och på vissa arbetsplatser. I de flesta av länderna gäller förbudet för täckande kläder och masker, oavsett som det finns en religiös eller kulturell anknytning för det täckande plagget (SVT, 2018).

Under 2021 kom ett avgörande från EU-domstolen slöjförbud på företag inom EU. Enligt domen har arbetsgivare rätt att förbjuda slöjbärande på arbetsplatsen, om det kan motiveras vara nödvändigt ur vissa omständigheter. Det ska stärka arbetsgivarens möjlighet att kunna upprätthålla en neutral profil. EU-lagstiftningen har företräde över nationell lag, vilket kan komma att ge

konsekvenser för slöjbärande arbetstagare i Sverige om företaget väljer att förbjuda religiösa uttryck på sin arbetsplats (SVT, 2021).

1.3.2 Hederskultur och hedersrelaterat våld oh förtryck i Sverige

Under år 2019 fick Skurups kommun medial och politisk uppmärksamhet, efter att kommunen hade infört ett generellt slöjförbud på kommunens grundskolor (SVT, 2020a). Förbudet rör huvudduk, burka, niqab och andra klädesplagg med syfte att täcka delar av kroppen hos elever och personal. Beslutet kom dock inte att träda i praktisk kraft, eftersom förvaltningsrättens slutgiltiga dom kom fram till följa diskrimineringsombudsmannens rekommendation.

Diskrimineringsombudsmannen kom fram till att förbudet strider mot diskrimineringslagen, eftersom förbudet har ett direkt samband med religion eller annan trosuppfattning. Diskrimineringsombudsmannen menar att det underliggande syftet är att förbjuda religiöst präglade plagg, och det är diskriminering (SVT, 2020b). År 2012 hade Skolverket undersökt frågan om slöjförbud i sin helhet och kommit fram till att ett slöjförbud i skolan inte är förenligt med religionsfrihet och bryter mot diskrimineringslagen (SVT, 2020a). Sixtensson (2009) beskriver i sin rapport att en bidragande faktor till uteslutning från den svenska arbetsmarknaden är att bära slöja. Kvinnorna i studien beskriver att de blir bemötta med fördomar och negativa attityder i offentliga miljöer där slöjan inte anses vara en naturlig integrerad del av samhället. Listerborn (2011) redogör för en hög förekomst av utsatthet av hot och våld för kvinnor som bär slöja i Sverige. De slöjbärande kvinnorna var utsatta för diskriminering, trakasserier och hot om våld i det offentliga rummet.

1.3.3 Konsekvenser vid införandet av slöjförbud i Frankrike

Abdelgadir och Fouka (2020) har forskat på slöjförbudets införande i Frankrike och kom fram till att ett slöjförbud signifikant reducerar sannolikheten för slöjbärande kvinnor att fullfölja högstadie- och gymnasieskolan. De som blev påverkade av slöjförbudet tog längre tid på sig att fullfölja gymnasieskolan och hade högre avhoppningsfrekvens på grund av att förbudet störde utbildningsframstegen hos flickorna. Vidare hade de utbildningsstörande negativa momenten en långsiktig påverkan på flera av flickornas levnadsområden såsom arbetsmarknadsdeltagande, anställningsgrad, fertilitetsmönster och

familjebildning. Det ledde också till att de slöjbärande kvinnorna upplevde diskriminering och identitetskonflikt. På sikt kan slöjförbudet antas bidra till ökad polarisering och utanförskap, istället för inkludering och gemensamt identitetsskapande vilket kan antas vara det grundläggande syftet med införandet med slöjförbud.

Maurin och Navarette (2019) har kommit fram till liknande slutsatser som fynden från Abdelgadir och Foukas studie. Konsekvenserna vid införandet av slöjförbudet i Frankrike ledde till signifikanta utbildningspåverkningar. Maurin och Navarette (2019) redogör för att i debatten om slöjförbud blir två fundamentala principer blir ställda mot varandra. Den ena är religionsfrihet och rätt till individuell frihet. Den andra är principen om att staten och offentliga rum bör vara objektiva och neutrala platser. De menar att det inte finns någon uppenbar lösning på de två principernas motsättningar.

1.3.4 Att begränsa eller beskydda rätten till slöja

McCrea (2013, s. 64–65) redogör ett velande mellan alternativen att begränsa eller skydda slöjbärandet i samhället. Han menar att religionsfrihetens grundläggande principer är hotade av ett slöjförbud, ifall man ser slöjan som en del av en religiös identitet. McCrea (2013) för ett resonemang där man kan se på slöjans position, och vidare åtgärder för att begränsa eller skydda bärandet av den, genom två synsätt;

Det ena är att ett slöjförbud är positivt, om utgångspunkten är att det finns underliggande värderingar som slöjan symboliserar och att detta inte är förenligt med en liberal och demokratisk stat.

Det andra är att slöjförbud är negativt, om utgångspunkten är att slöjbärande kvinnor har en utsatt position i samhället och att andra skyddande åtgärder än slöjförbud bör vidtas för att minska förtryck mot den marginaliserade gruppen (ibid.).

1.4 Fortsatt framställning av uppsatsen

Inledningsvis kommer ett stycke av det aktuella kunskapsläget med tidigare fördjupning och forskning om perspektiv och konstruktioner om slöjförbud. Den teoretiska ramen presenteras därefter och socialkonstruktionism bantas ned till Foucaults diskursanalytiska teori och metodiska tillvägagångssätt. Därtill beskrivs intersektionell analys. Forskningsmetoden WPR, med avstamp i diskursanalys, beskrivs och diskuteras. Forskningsetiska kriterier och överväganden diskuteras. Resultatet och analysen från GAPF:s skrift presenteras omväxlingsvis med hjälp av de metodologiska frågeställningarna. Därefter följer en diskussion med mina egna frågeställningar och jämförelser med bakgrund och tidigare forskning. Avslutningsvis sammanfattas uppsatsen i sin helhet.

2. Kunskapsläge

2.1 Tidigare forskning

2.1.1 Inledning

Förespråkare för slöjförbud brukar använda argument som kräver en diskussion om motivet bakom förbudet. Vad skulle syftet med införande av ett slöjförbud vara, och vilka effekter är det som man önskar se genom förbudet? En del förespråkare menar att ett slöjförbud är ett sätt att, symbolpolitiskt som reellt, öka jämställdhet och minska risken för att samhället ska bidra till ökad tolerans för hederskulturellt förtryck. Sammantaget finns det ett antal inriktningar på den tidigare forskningen däribland juridiskt, socialt, demokrati- och medborgarskapsperspektiv och identitetsskapande. Jag kommer sammanfatta några olika studier och artiklars redogörelse för olika perspektiv, konstruktioner och beskrivningar av slöjan.

Steinbach (2015, s. 30–31) beskriver att religiösa uttryck och symboler har varit en kontroversiell diskussion, både från ett sociopolitiskt perspektiv och från ett juridiskt perspektiv. Han menar att ämnet rör sig mellan en kulturell kontext, juridiska riktlinjer och rätt till framhävande av religionsfrihet. Frågan om att förbjuda religiösa symboler, däribland slöjan, bör adresseras till rätt område. Diskussionen har fokuserat på ett antal huvudämnen. Ett diskussionsområde handlar om till vem som förbudet bör rikta sig till i det offentliga rummet, exempelvis lärare, grundskoleelever eller universitets- och högskolestudenter. Ett annat diskussionsområde avser var i samhället som förbudet bör rikta sig till, det vill säga offentliga rum, statligt ägda utbildningsinstitut eller arbetsplatser. Ett annat diskussionsfält handlar om hur kulturella och religiösa symboler ska få komma till uttryck ur ett medborgarperspektiv, med rätten att vilja uttrycka sig fritt (ibid.).

2.1.2 Juridiska aspekter

Braun (2017, s. 1335) presenterar en analys som handlar om juridiska aspekter av slöjförbud i den tyska grundskolan med slutsatser och erfarenheter från andra europeiska länder som har infört olika former av slöjförbud på offentliga platser.

Hon beskriver att konsekvenserna av förbuden har orsakat mer skada än nytta för såväl individen som för samhället i stort. Braun (2017, s. 1358) redogör för att ett generellt slöjförbud i skolan kan minska antalet slöjor i samhällsbilden och föra med sig ett slags konfrontativt och symbolpolitiskt värde. Samtidigt är det ett kraftigt politiskt verktyg som kan medföra ett högt pris, när flickor och kvinnor tvingas att ta av sig slöjan. Ett lagstiftat slöjförbud stigmatiserar muslimska kvinnor och de tvingas indirekt till att välja mellan utbildning och religiösa övertygelser. Vidare beskriver Braun (2017, s. 1358) att den främsta konsekvensen som ett lagstiftat slöjförbud kommer med är det symbolpolitiska värdet och ett meddelande till muslimska kvinnor att de inte är en välkomnade i samhället på samma villkor som icke-slöjbärande personer. Braun menar att den här typen av lagstiftning tenderar att skapa en "vi och dem" mentalitet, med en följd av försämrade integration och potentiellt bidragande till islamistisk radikaliserings (ibid).

2.1.3 Slöja, politiskt ideologi och medborgarskap

Avsnittet i bakgrunden beskriver att det finns forskning som beskriver konkreta för- och nackdelar med ett slöjförbud, både ur praktiska och teoretiska synvinklar. I kommande avsnitt presenterar jag ett antal artiklar som fördjupar sig i de konstruktionerna som finns i debatten och diskussionen om slöja och slöjförbud.

Rosenberger och Sauer (2011) redogör för analyser från offentliga debatter och förordningar som handlar om slöjan. De beskriver att begränsningar i slöjanvändning motiveras med att kunna främja jämställdhet och diskutera könsroller. Zahedi (2007) redogör för slöjans förändrade sociala och historiska meningar i Iran, där den rådande politiska regimen har tillförskrivit slöjan korresponderande uppfattningar i förhållande till den egna ideologin. Beroende på regimen har resultatet varit politisk reformer med påtvingande eller avtvingande av slöja hos kvinnor, där kvinnans hår har fått en erotisk laddning. Genom detta har en idealbild av iranska kvinnor och Iran som muslimskt land vuxit fram. Regimerna har använt slöjan som ett verktyg för att med politik kraft styra befolkningen i en viss önskad riktning. I Saharso och Lettinga (2008) beskrivs analyser av de offentliga debatterna och föreskrifterna om slöjan i Nederländerna som en inramning av nationella medborgartraditioner. I de juridiska debatterna

beskrivs slöjan med neutrala termer. I allmänna politiska debatter införs flera perspektiv, däribland påverkan på social sammanhållning, integration och begränsningar i det allmänna beteendet. Analyserna från artikeln redogör för ett ansträngt och maktberoende förhållande mellan partipolitiska ståndpunkter och idén om det multikulturella nederländska medborgarskapet.

Ett liknande resonemang som Saharso och Lettinga beskriver återfinns i Meer, Dwyer och Modood (2010). De undersöker diskurser om nationalitet, medborgarskap och kön i Storbritannien och hur dessa kan användas för olika typer av sociala identiteter. Diskursanalysen bidrar till att beskriva intersektionella och interaktiva överlappanden mellan syn på nationalitet och medborgarskap med karaktäristiska drag i rollen som muslimsk kvinna. Här får slöjbärandet en central roll, eftersom de diskursiva beskrivningarna skapar en viss motstridighet mellan de olika sociala identiteterna.

2.1.4 Västerländskt perspektiv i slöjdebatten

Safitri (2010) redogör för den kontroversiella dikotomin som uppstår i diskussionen om slöjförbud i olika länder. Artikeln beskriver ett diskursanalytiskt perspektiv på hur ytterligheterna av användandet, eller icke-användandet, av slöjan båda tar avstamp med hänvisning till mänskliga rättigheter. Safitri redogör för hur västerländska länder har simplificerat slöjanvändandet till att stå för ett patriarkalt förtryck, medan framförallt muslimska kvinnor tar strid för att slöjan är en viktig del av kvinnlig frigörelse och religiös vördnad.

Aydin (2013) redogör för att diskurser om slöja är relevanta från en akademisk synvinkel eftersom de olika problemformuleringarna som diskussionen omfattar sträcker sig över tvärvetenskapliga fält. Aydin menar att slöjan bör beskrivas som mer än ett objekt eller symbol, förslagsvis med inslag av feministiska och postkoloniala teorier, tillsammans med diskussioner om tolerans, förtryck, identitet, kolonialism och patriarkat. Aydin beskriver, likt Safitris resonemang, att genom västerländska kulturella värderingar tenderar slöjan att endast beskrivas som en förtryckande och patriarkal symbol. Slöjan beskrivs därigenom som ett maktmedel i mansdominerade samhällen.

3. Teori

3.1 Inledning

Som utgångspunkt är mitt teoretiska ramverk diskursteori och intersektionell teori. För att förstå diskursanalys och diskursteori krävs det dels en socialkonstruktionistisk grundhållning och dels en reflexiv hållning till diskurser som forskaren själv styrs av (Bergström & Ekström 2018, s. 255). Mer om hur min egen hållning som forskare har inverkan på analysen beskriver jag senare i metodavsnittet under rubriken för-och nackdelar med WPR. Jag kommer inledningsvis att presentera socialkonstruktionismens grundpelare med hjälp av Vivien Burrs fyra premisser. Därefter beskriver jag Michael Foucaults perspektiv av diskursteori med begreppen kunskap och makt. Efter avsnittet om Foucault presenterar jag hur Göran Bergström, docent i statsvetenskap, och Kristina Boréus, professor i statsvetenskap, beskriver och applicerar diskursteorin.

Därefter kommer jag att beskriva ett avsnitt om intersektionell teori, med Tina Mattsons definitioner i spetsen. Den intersektionella teorin är särskilt intresserad av hur hierarkiska maktrelationer bildas och förhåller sig till olika så kallade kategorier, det vill säga faktorer/attribut som kön, klass, sexualitet och etnicitet. Det intersektionella analytiska perspektivet är särskilt intressant för att besvara frågeställningen om hur kvinnors position i samhället beskrivs i det empiriska materialet.

3.2 Socialkonstruktionism

Vivien Burr (1995, s. 2ff.) beskriver fyra premisser som är grundläggande för socialkonstruktionismen;

- Kritisk inställning till självklar kunskap.

Kunskapen om omvärlden bör inte betraktas som en objektiv sanning. Vi kategoriserar världen och gör verkligheten tillgänglig genom dem.

- Historisk och kulturellt specifikt

Synen på kunskap och historia präglar världsbilden och vår uppfattning om verkligheten. Det innebär att världsbilden och identiteter förändras över tid. Det diskursiva handlandet är en form av socialt handlande som bidrar till att konstruera vår omvärld, som reproducerar sociala mönster.

- Samband mellan kunskap och sociala processer

Världsuppfattningen skapas och upprätthålls i sociala processer. I den sociala interaktionen skapas och frambringas kunskap, där man bygger upp gemensamma sanningar om vad som är sant och falskt.

- Samband mellan kunskap och social handling

Vissa former av handlingar blir naturliga och andra blir otänkbara i en bestämd världsbild. Därför leder olika sociala världsbilder till olika sociala handlingar, och den sociala konstruktionen av sanning och kunskap får därmed olika sociala konsekvenser.

De fyra premisserna kan sammanfattas med att världsbilden konstrueras och reproduceras kontextuellt och går hand i hand med sociala handlingar.

Verklighetsuppfattning och socialt handlande är kunskapsproducerande i sitt specifika sammanhang.

3.3 Från socialkonstruktionism till diskursanalys

Sprunget ur socialkonstruktionism, som en undergenre, står diskursanalys som en hybrid av teori och metod. Winther Jørgensen och Phillips (2000, s. 15) beskriver att de diskursanalytiska angreppssätten bygger på strukturalistisk och poststrukturalistisk språkfilosofi. Det innebär att ingången till verklighetsuppfattningen går genom språket. Det är genom språket som vi skapar representationer av verkligheten och representationerna bidrar till att skapa verkligheten. Verklighet och representation skapas och reproduceras som en växelverkan. Den fysiska världen får sin betydelse genom diskurs, alltså genom det sätt som man talar om ett givet fenomen i sin kontext (ibid.)

3.4 Foucault

3.4.1 Kunskapsregimer

Foucault utvecklade diskursanalysen till teori och begrepp. Han följer den socialkonstruktionistiska premissen, som jag beskrivit från Burr tidigare i texten, med att kunskap inte endast kan betraktas som en avspeglning av verkligheten. Foucault beskriver att olika kunskapsregimer anger vad som blir sant och falskt. Kunskapsregimerna skapas ur den diskursiva konstruktionen. Den grundläggande syftet med diskursanalysen, enligt Foucault, är att klarlägga de olika kunskapsregimernas strukturer och genom det nå fram till vad som kan sägas respektive inte, samt vad som betraktas som sant respektive falskt (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 19–20).

3.4.2 Makt

Foucault vidareutvecklade den diskursanalytiska teorin med att innefatta makt och kunskap. Enligt teorin är makten inte något som tillhör specifika agenter, alltså makten är inte reserverad till enskilda individer eller grupper med bestämda intressen. Makt behöver därför inte betraktas som ett utövande från en specifik agent i förhållande till ett passivt subjekt. Makten kan vara spridd över flera sociala praktiker och kan förstås som både förtryckande och som produktiv, eftersom makten konsituterar diskurser. Foucault menar att makten skapar förutsättning för att förstå det sociala samspelet. Objekt åtskiljs och det skapar relationer till varandra. Makt och kunskap förutsätter och skapas av och med varandra och kan vara både produktiv och begränsande. De maktrelationer som

uppstår i diskursanalysen kan beskrivas som maktstrukturer, diskursen speglar hur maktstrukturen ser ut och vice versa (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 19–20).

3.4.3 Sanningseffekter

Foucault använder begreppet sanningseffekter för att beskriva hans syn på hur sanning produceras inom en diskurs. Han menar att det inte finns någon absolut sanning, eftersom vad som är sant bygger på den specifika diskursen. Genom att analysera diskursiva processer, där diskurser konstrueras, kan vi komma åt förståelse för hur den givna kontexten producerar sina sanna och falska bilder av sin verklighet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 21).

3.5 Diskursanalys enligt Bergström och Ekström

Diskursanalysens grundteori omfattar en syn på språk och språkanvändning som innebär att språket skapar och uttrycker en viss verklighetsuppfattning. Därigenom konstitueras språket till olika tolkningar av ett visst fenomen, vilket utgör en grund för kunskap- och maktfrågan (Bergström & Ekström 2018, s. 255). En maktorienterad fråga som är central inom diskursanalysen handlar om hur någon anskaffar sig rätten att uttala sig på ett visst sätt om ett visst ämne. Detta skapar maktrelationer som kan vara både explicita och indirekta. Olika diskurser kan etablera en viss förståelse om ett visst fenomen och därmed producera specifika förståelser, förslag och kategorier. Diskursteori intresserar sig också för de effekter som diskurser kan få i sitt sammanhang, det vill säga hur människor till exempel kan gynnas, missgynnas, inkluderas eller exkluderas genom diskurserna (Bergström & Ekström 2018, s. 256). För att förstå diskursanalysen finns det ett antal relevanta begrepp som jag kommer beskriva i de kommande underrubrikerna.

3.5.1 Element

Element kan beskrivas som tecken (ord) som är mångtydiga och kan ha flera tolkningsmöjligheter. Ett värdeladdat ord bidrar till att skapa en viss betydelse i sin kontext och beskrivningen av ordets möjligheter skapar den specifika tolkningen. Processen kallas för att fixera diskursen eller diskursfixering (Bergström & Ekström 2018, s. 262). I samband med att en diskurs fixeras, alltså

att ett ord (element) beskrivs som den specifika diskursen, beskrivs samtidigt ordets innebörds motsats som ett kategoriskt och binärt förhållande (Bergström & Ekström 2018, s. 256).

3.5.2 Ekvivalenskedjor och noder

Ekvivalenskedjor bildas av noder. En nod är element som får en specifik betydelse. Nodernas betydelse skapas när man undersöker vad vilka element som står omkring, exempelvis värdeladdade ord. En bestämd mening fixeras genom noderna, då diskursen fixeras med de specifika orden som står omkring noden (Bergström & Ekström 2018, s. 262).

3.5.3 Subjektpositioner

Subjekt som beskrivs i texter är beroende av diskursen och vilka uppfattningar som diskursen tillförskriver subjektpositionerna. Subjektpositionerna handlar om hur människornas handlingar begränsas och möjliggörs på ett diskursivt sätt. Positionerna återskapar verkligheten som beskrivs i diskursen (Bergström & Ekström 2018, s. 264)

3.6 Teori om intersektionalitet

Ett ämne som har relevans för det här arbetet är perspektivet feminism, patriarkat och intersektionalitet. Diskursteori och intersektionell teori har en gemensam röd tråd eftersom de båda teorierna lägger stor vikt vid begreppen kunskap och makt. Till det intersektionella perspektivet använder jag Tina Mattsons, doktor i socialt arbete, socionom och genusvetare, litteratur om intersektionalitet i socialt arbete. Mattson (2015, s. 19) beskriver intersektionalitet som en dynamisk och komplex analysmetod av maktstrukturer. Maktstrukturer och kategorier vävs samman och påverkar varandra växelvis. Centrala kategorier är kön, sexualitet, klass och etnicitet. Föreställningar och uppfattningar om kategorier konstrueras och reproduceras. Mer om det beskriver jag i avsnittets underrubriker. Mattson (2015, s. 31–33) redogör för att det konstruktivistiska perspektivet innebär att antaganden om verkligheten blir såsom vi tolkar den. Det har förankring i Foucault diskursanalys, där allting tolkas genom hur meningar och språk är uppbyggda. Diskursen skapar, och skapas av, maktstrukturer och maktrelationer. Detta har betydelse för hur de intersektionella kategorierna skapas. Med diskursanalysens

synsätt på intersektionalitet skapas och konstrueras kön, sexualitet, klass och etnicitet i den kontext som fenomenet befinner sig i.

3.6.1 Maktstrukturer

Maktstrukturer kan beskrivas som krafter i samhället som skapar kategorier och grupper och ordnar dessa i hierarkiskt förhållande till varandra. Maktstrukturer interagerar mellan individ, grupp och samhälle, genom att strukturerna verkar på en övergripande och strukturell nivå i samhället och samtidigt bärs de upp av oss individer och grupper genom våra institutioner, agerande och tankar. På så vis kan våra val och ageranden påverka maktstrukturerna. På en strukturell nivå kan de hierarkiska skillnaderna synliggöras på ett enklare sätt än på individnivå, där hierarkiska strukturer beter sig mer komplext (Mattson, 2015, s. 35).

3.6.2 Makt och kunskap

Mattson (2015, s 39–40) beskriver även sammanlänkningsen mellan Foucaults syn på kunskap och makt i intersektionell teori. Eftersom makt och kunskap är förenade, kommer kunskapsproduktion att tjäna maktens intressen.

Verklighetsbilden (verklighetsuppfattningen i den specifika kontexten) som förmedlas, genom diskurser, och som gynnar makten kommer vidare att sätta ramar för vad som är möjligt för oss att tolka, tänka och förstå. Kunskapen och vetenskapen är beroende av sammanhang och sin sociala och historiska kontext. Foucaults teorier om diskurser och skapandet av sanningsregimer som påverkar kunskap och makt, blir ett uttryck för den dominerande gruppens intressen (ibid.).

3.6.3 Kategorier i socialt arbete

Kategori är ett centralt begrepp i diskussionen om maktstruktur och konstruktion. Kategori kan beskrivas som ett analytiskt verktyg (begrepp) som avses gälla en konstruerad grupp, genom olika saker som sammanför dem till något gemensamt. Det är ett sätt att strukturera upp sin omvärld och att begripliggöra och organisera den. Kategorin bygger på själva föreställningen om dess innehåll (Mattson, 2015, s. 41). Kategorierna går att sammankoppla med maktrelationer. Detta är särskilt intressant, för att förstå hur intersektionalitet och diskursanalys samverkar. Ett sätt att göra det här på är genom strukturfunktionalistisk och lingvistisk metod, att lägga fokus på språkets betydelse för fenomenet. Grundläggande antaganden om

kategorierna kan förstås som både dikotoma och som hierarkiska (Mattson, 2015, s. 43–44).

3.7 Sammanfattning av teorier

Centrala begrepp i teorierna är makt, kunskap, hierarki och vilken grupp som dominerar en diskurs. Diskursteori och intersektionell teori tar avstamp i språket som sitt främsta analytiska verktyg. Teorierna blir relevanta för min analys, eftersom jag väljer en metod med förankring i diskursteori. Analysmetoden WPR har sin grund i socialkonstruktionistiska premisser och utgår från hur diskurser skapas och därigenom hur kunskap och makt hänger ihop.

4. Metod och material

Inledningsvis kommer jag att redogöra för mitt val av empiriskt material, materialets för- och nackdelar. Därefter beskriver jag urvalsprocessen och dess fördelar samt begränsningar. Därefter redogör jag för metodologiska för- och nackdelar, studiens avgränsningar och vetenskapliga forskningskriterier och etiska principer.

4.1 Urval

4.1.1 Material

Jag har valt att studera GAPFs publicerade skrift *Allt du behöver veta om hedersvåld och förtryck* som de själva beskriver som ett dokument med svar på en del av de återkommande frågor som de får gällande hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet med deras skrift är att öka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck och beskriva på vilket sätt organisationen vill arbeta för att kunna sätta stopp för det (GAPF, 2020). På GAPFs hemsida finns det en stor mängd information, debattartiklar och utbildningsmaterial att tillgå. Skriften kan beskrivas som organisationens kärnmanifest eftersom GAPFs samtliga ståndpunkter och arbetsområden sammanfattas i just den här skriften. GAPF representerar och återspeglar organisationens fokusområden, däribland den slöjkritiska hållningen, i kärnmanifestet.

Riksorganisationen Glöm Aldrig Pela och Fadime, förkortat GAPF, är en politiskt och religiöst obunden, sekulär och ideell förening som arbetar mot hedersrelaterat våld och förtryck. Organisationen startade 2001, efter de uppmärksammade hedersmorden på Pela och Fadime, och vänder sig till alla som är utsatta för eller på annat sätt berörda av hedersrelaterat våld och förtryck (GAPF, u.å.).

Organisationens vision är ett samhälle fritt från hedersrelaterat våld och förtryck vars värdegrund bygger på FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. GAPF beskriver individers rättigheter som icke-förhandlingsbara och de ska sättas före kulturella och religiösa samfundets traditioner och regler. Organisationen vill att könsdiskriminering, våld och förtryck ska kallas och ses för vad det är, och inte tillåtas att döljas bakom kulturella och/eller religiösa regler och riter (ibid.). GAPF:s grundare och ordförande, Sara Mohammad, har själv varit utsatt för

hedersrelaterat våld. Idag är hon opinionsbildare i frågor som rör hederskultur (Sveriges Radio, 2016).

4.1.2 För- och nackdelar med materialet

Fördelar med mitt empiriska material är att det är en öppen och nyskriven skrift som är tillgänglig för allmänheten. Skriften är specifik och detaljerad i sin fördjupade beskrivning i debatten om slöjförbud. Det är fördelaktigt i syfte att finna de bakomliggande konstruktionerna som uppsatsen intresserar sig för.

Nackdelar med mitt empiriska material är att organisationen kan vara att de har en tydlig åsikt i frågan om slöjförbud. De motiverar inte sina ståndpunkter med källhänvisning, därför är det svårare att förstå vad deras uppfattningar grundar sig på. Organisationen är tydliga med att de är politiskt och religiöst obundna, men de har ju oavsett en tydlig åsikt i sina frågor och genom sin tydliga åsikt finns det risk för att en helhetsuppfattning uteblir. Åsikter och motivering grundar sig i en ståndpunkt och deras resonemang om fördelar med slöjförbud är överhängande gentemot resonemang om dess nackdelar.

4.2 Urvalsprocess

4.2.1 Typ av urval och selektionsprocessen av empiriskt material

Bryman (2018, s. 496–497) redogör för olika urvalsmetoder inom kvalitativ forskning. I kvalitativ forskning finns det ett icke-sannolikhetsbaserat urval som heter målstyrt urval. Det innebär att urvalet till studien baseras på vad som är relevant att studera utifrån forskningsfrågorna. I min studie gör jag ett urval av typiskt fall, vilket innebär att jag väljer ut ett material som exemplifierar den dimension som jag ämnar att undersöka.

Enligt Winther Jørgensen och Phillips (2000, s. 117) lämpar sig ett selektivt urval när man ska göra diskursanalyser. Selektivt urval är ett styrt, icke-slumpmässigt urval där material som är intressant för den specifika analysen väljs ut. I urvalsprocessen kom jag fram till att skriften från GAPF var ett material som kunde hjälpa mig att undersöka mina preliminära frågeställningar. I sökandet efter material hade jag ett antal kriterier som jag tyckte var relevanta. Jag ville att organisationen som stod bakom materialet skulle vara verksam i Sverige, i syfte

att få en kontext som är relevant för socialt arbete i Sverige i nutid. Jag ville också undvika politiskt och religiöst ställningstagande, och därför fanns det flera organisationer, däribland politiskt aktiva, som jag valde bort.

4.2.2 Motivering till urval och material

Bergström och Boréus (2018, s. 39–40) redogör för att urvalet till det empiriska materialet ska väljas i syfte att kunna besvara forskningsfrågorna. Det finns två huvudsakliga anledningar till att jag kom fram till att skriften lämpar sig bäst till min analys. Dels är det att organisationen är politiskt och religiöst obundna. Det gör att risken för politiska och religiösa ståndpunkter och agendor minskar. I min efterforskning inför studien övervägde jag att undersöka andra material än det jag slutligen kom fram till. Bland mina alternativ fanns motioner och svar på motioner till riksdagen som handlade om införande av slöjförbud. Jag läste också olika debattartiklar, självbiografier och facklitteratur på temat hederskultur, slöjförbud och hedersrelaterat våld. Dock valde jag bort dem, eftersom jag ville undvika att ta ställning till enskilda personliga berättelser eller att analysera partipolitiska övertygelser. Jag tänker att mitt syfte med uppsatsen är att undersöka hur en organisation som arbetar med frågor om hederskultur resonerar, inte hur någon med uttalad politisk eller religiös agenda resonerar.

En annan faktor som var relevant i mitt urval var att det är en grupp som själva har erfarenheter av slöjbärande och hederskultur som beskriver sitt perspektiv på frågor om slöjans varande i samhället. Eftersom organisationen har egen förankring, men uttrycker sig ändå inte personligt, i att leva under hederskulturell kontext, finns det en dimension som jag tycker är relevant.

Eftersom det finns begränsat med forskning om hur ett slöjförbud kan påverka människor, är det relevant att lyssna till gruppen som själv har erfarenhet och en relation till slöjbärandet.

4.3 Motivering till val av metod och dess lämplighet

Kvalitativa analyser syftar till att studera bakomliggande teman i materialet som analyseras (Bryman, 2018, s. 677). En kvalitativ analysmetod är WPR, som är en

förkortning av *What's the Problem Represented to be*. WPR tar avstamp i diskursanalysen som är konstitutiv för den specifika sociala verkligheten, och det är den verklighetsuppfattningen som jag vill komma åt i min undersökning.

Bergström och Ekström (2018, s. 271–272) beskriver WPR som en diskursanalytisk ingång och ansats influerad av Foucault. WPR kan beskrivas som ett redskap för att kritiskt kunna granska förgivettagna föreställningar om sociala och politiska problem, samt de maktrelationer och föreställningar som dessa skapar och upprätthåller. Med hjälp av ansatsen kan man påvisa hur vissa uppfattningar om en fråga skapas och vinner legitimitet och vilka effekter det får. Vidare beskriver Bergström och Ekström (ibid.) att analysen kan synliggöra hur de olika problemformuleringarnas kopplar samman diskurser och de konkreta effekter som diskursen bidrar till. Metoden WPR lämpar sig till att undersöka ett specifikt dokument och därigenom närma sig de bakomliggande antaganden. Jag vill veta hur organisationen Glöm aldrig Pela och Fadime (GAPF) konstruerar slöjans position i samhället, och i synnerhet hur kvinnans position i samhället därigenom porträtteras. Eftersom jag vill undersöka de underliggande meningarna och antaganden anser jag att diskursanalys, genom metoden WPR, är ett välanpassat metodologiskt val.

Mina frågeställningar syftar till att undersöka en skrift från GAPF. Syftet är att kartlägga de maktstrukturer som skapas i skriften, med fokus på föreställningar och tillförskrivningar om slöja och slöjbärande kvinnor. I följande avsnitt kommer jag att presentera min metod (WPR). Jag kommer med hjälp av Carol Bacchis bok *Analysing policy: What's the Problem Represented to be* (2009) att presentera de analytiska verktyg i form av sex stycken frågeställningar.

4.4 Carol Bacchi: What's the Problem Represented to be

What's the Problem Represented to be är en metod och ett verktyg till att närma sig en kritisk analys av offentliga policyer och dokument. Premissen utgår ifrån att genom att presentera förslag och lösningar på ett specifikt problem, beskrivs samtidigt vad som är problemet och vad som behöver förändras. Genom WPR är det möjligt att analysera hur politiskt riktade förslag implicerar och representerar

vad som anses och beskrivs som ett problem. Vidare kan informationen användas för att kritiskt undersöka hur problemet representeras och hur problemformulering skapar innehåll, både genom vad som formuleras och vad som inte formuleras (Bacchi, 2009, s. xi–xxi).

WPR utgår från sex stycken frågeställningar. Frågorna syftar till att hjälpa till med analysen, genom att systematiskt gå igenom fråga efter fråga och besvara dem.

4.4.1 Hur är själva problemet representerat i den specifika policyn?

Den inledande och övergripande frågan blir en form av klargörande; vad är problemformuleringen? Här handlar det om att hitta de bakomliggande orsakerna till varför en lösning till ett problem behövs, och genom det beskriva hur problemet uppstår. Syftet är att identifiera problemets representation och på ett grundläggande sätt begripliggöra den. Precis som i diskursanalysen beskrivs den här processen som att problemformuleringen blir ett aktivt bidrag till att skapa, beskriva och reproducera problemet (Bacchi, 2009, s. 2–4).

4.4.2 Vilka förutsättningar eller antaganden finns underliggande i representationen av problemet?

När vi har identifierat hur problemet är presenterat, är det dags att börja analysera de underliggande antaganden som finns i problemformuleringen. Vilka antaganden finns, vad ifrågasätts inte och vad är taget för givet?

I fråga 2 undersöker vi de konceptuella premisserna som stödjer problemformuleringen. En viktig faktor i den här analysen är att fördjupa sig i meningen bortom vad som framgår i texten, det vill säga det som impliceras men inte sägs rakt ut i problemformuleringen. Det här anknyter till diskursanalysen, eftersom vi fördjupar oss i vad de antaganden som konstruerar den kontextuella verkligheten som problemformuleringen vill lösa. Analysen kan göras med hjälp av de tidigare presenterade diskursanalytiska, även förekommande i intersektionell teori, begreppen kategori, binäritet (som i element) och nyckelkoncept (som i subjekspositioner) (Bacchi, 2009, s. 4–10).

4.4.3 Hur har representationen av problemet uppkommit?

Det finns två sammankopplade mål i den här frågeställningen. Det ena är en icke-diskursiv hållning som syftar till att reflektera över den specifika utvecklingen och besluten som leder fram till formateringen av den identifierade problemformuleringen. Det andra är en diskursiv hållning som kännetecknas av att föreställningar om problemformuleringen kan existera både över tid och rum. Fenomen och situationer är kontextuella, likaså är det med problemformuleringar. För att förstå den specifika kontexten i problemet, krävs det förståelse för den historiskt kontextuella problemformuleringen. Vi behöver alltså förstå bakgrunden till varför problemet har uppstått för att kunna förstå dess kontextuella betydelse för här och nu. Syftet är att identifiera nyckelhändelser i relation till framväxten av den aktuella problemformuleringen (Bacchi, 2009, s. 10–12).

4.4.4 Vad är lämnat oproblematiserat i problemformuleringen? Vad finns inte beskrivet (d.v.s. vad är det tysta?)? Kan man tänka annorlunda om problemet?

Genom att konstruera en viss problemformulering och med hjälp av de föregående frågorna komma fram till vad som beskrivs och ryms i problemet, kommer vi nu fram till frågan som berör det som inte blir sagt. Vi analyserar de begränsningar som problemformuleringen skapar, det vill säga vad i problemet som misslyckas att beskrivas genom formuleringen. Representationen av problemet skapar en viss diskursfixering, och genom den kan vi analysera det som inte blir sagt i problemet. Med hjälp av vad som framkommit i fråga 2, kan vi hitta de teman som inte beskrivs i problemformuleringen. Genom den här analysen kan vi hitta spänningar och motsägelser i problemrepresentationen och lyfta fram de faktorer som inte beskrivs i själva problemformuleringen. I den här delen av analysen blir maktperspektivet extra intressant, eftersom problemformuleringen säger något om vem som kommer till tals och vem som inte gör det (Bacchi, 2009, s. 12–15).

4.4.5 Vilka effekter produceras i representationen av problemet?

Med avstamp i diskursanalysen, bidrar WRP till att analysera hur problem beskrivs, skapas och reproduceras. Policyers är bidragande till att upprätthålla och skapa en kontextuell verklighet, vilket de gör genom problemformuleringen. Det

sker växelvis och skapar diskursiva effekter och subjektpositioner. Den diskursiva effekten när problemformuleringen presenteras handlar om hur den rådande, reproducerande, diskursen kan bidra till att begränsa människors oliktankande. De subjektpositioner som skapas handlar om att diskursen i problemformuleringen skapar sociala maktrelationer. Genom att någon beskriver ett fenomen som ett problem, uppstår det sociala grupperingar som ställs mot varandra. I fråga 5 handlar analysen om att undersöka aspekterna på de effekter som problemformuleringen medför. Vilka möjliga utfall har effekten av beskrivningen på problemet (Bacchi, 2009, s. 15–19)?

4.4.6 Hur och var har representationen av problemet blivit producerat, spridits och försvarats? Hur har den ifrågasatts, blivit stört eller ersatt?

Fråga 6 knyter an till vem problemformuleringen är adresserad till. Analysen riktar sig till vem som är mottagare av informationen och hur den relationella legitimiteten däremellan ser ut. Med ett diskursanalytiskt perspektiv utgår man från att grupper, individer och kontexter har ett visst sätt att prata om vissa givna fenomen. Ur ett analytiskt perspektiv innebär det att det är relevant att undersöka till vem som den specifika problemformuleringen riktar sig till (Bacchi, 2009, s. 19–21).

4.5 Metodologiska avgränsningar

Skulle någon annan metod kunna användas för att besvara frågeställningar?

En annan metod skulle kunna vara att intervjua berörda personer om hur ett slöjförbud skulle påverka dem. Det skulle möjligen ge mig svar på frågorna om vilka konsekvenser ett slöjförbud skulle innebära för de berörda personerna, om mina frågeställningar hade varit riktad åt det håller. Diskursanalys och WPR som teoretiskt och metodologiskt ramverk är också begränsande i avseendet att studien undersöker ett fenomen just här och nu, i den specifika kontexten. Det skapar en djupare förståelse för en väldigt specifik företeelse och presenterar sällan en nyanserad helhet av ett fenomen. Studien kommer inte direkt kunna överföras till att kunna representera en större grupps uppfattning.

4.6 För- och nackdelar med WPR

Fördelar med WPR för den här undersökningen är att jag kan arbeta nära materialet, såsom det är. Hade jag till exempel gjort intervjuer, skulle svaren vara påverkade och beroende av vilka frågor jag ställer och hur jag ställer dem. Det skulle finnas risk för att jag inte täcker in eller fångar upp mångfaciterade meningar, eftersom mitt material blir starkt beroende av mig som forskare. Enligt Winther Jørgensen och Phillips (2000, s. 15) är diskursanalysen en lämplig metod och teori för att studera så kallat naturligt förkommande material, det vill säga material som redan finns och som forskaren inte samlat in genom kontakt med informanter. Fördelen med metoden är att forskaren inte påverkar materialet och det skapar en bredd och variation i analysen. Genom att analysera den här texten, som är skriven till allmänheten och inte som egeninsamlat material, så kan jag fånga upp helheten på ett bättre sätt. Med hjälp av WPR kan jag hitta just de underliggande meningarna som jag intresserar mig för i den här studien.

Forskarens roll, det vill säga min roll, ur ett diskursanalytiskt perspektiv är att fundera ut vad människor verkligen menar när de säger en viss sak eller hur verkligheten egentligen ser ut bakom diskursen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 28). Det handlar om att söka efter mönster i utsagorna och vidare vilka sociala konsekvenser som de olika diskursiva framställningarna av verkligheten får. En förutsättning för god analys är att försöka sätta sina egna kunskaper och

åsikter om ämnet åt sidan, för att kunna bemöta materialet med öppna ögon (ibid.). En relevant faktor i socialkonstruktionismen är att det primära syftet är att analysera och beskriva ett givet fenomen, inte att återge en exakt verklighet av det givna fenomenet. Jag gör inte anspråk eller syftar till att vilja beskriva “så här är det”. Under tiden som jag arbetat med uppsatsen har jag på en personlig och professionell nivå funderat kring mina egna åsikter och uppfattningar. Min avsikt har aldrig varit att de ska påverka hur framställningen av uppsatsen slutligen blev. Dock har det givit mig en insikt i hur utmanande det kan vara att förhålla sig till ett ämne med den distanserade blick som krävs i den här typen av arbete.

Nackdelarna med WPR för den här undersökningen är att det kan uppfattas som en godtycklig metod. Diskurserna som jag hittar i mitt valda material blir även det en tolkning av en social verklighet. Eftersom det är jag som undersöker och kodar materialet så blir jag mitt egna verktyg på gott och ont.

Det finns fallgropar som kan göra att presentationen och analysen är påverkad av mina egna förväntningar och föreställningar om det specifika temat. För att undvika detta har jag försökt att återgå till grunden i frågeställningarna; det handlar om att nyfiket undersöka hur en specifik organisation diskuterar ett givet fenomen. Det handlar inte om att bilda en åsiktskorridor eller ta politisk ställning i en fråga om till exempel slöjförbud. Detta var i synnerhet viktigt för valet av material att analysera.

4.7 Bearbetning av empiriskt material

Bearbetning av materialet skedde i flera steg. Efter min urvalsprocess började jag med att skriva ut de sidorna i skriften som omfattade mitt ämnesval. Därefter läste jag igenom texten ett par gånger och började få en preliminär uppfattning om hur jag skulle koda texten. Med hjälp av Bacchis sex frågeställningar kunde jag strukturera upp olika meningar med siffrorna 1–6. Siffrorna var kopplade till respektive frågeställning och representerade något som hade relevans för den specifika frågan. Efter den preliminära kodningen formulerade jag de första resultaten med stöd av citat. Därefter läste jag igenom texten igen i syfte att hitta samband med de redan formulerade preliminära resultaten. Efter genomläsningen

kunde jag hitta ytterligare fler meningar och citat som gav relevans till de sex frågeställningarna. Jag fortsatte att varva genomläsning av skriften med att skriva analysen. När bearbetningen av materialet, med hjälp av Bacchis frågeställningar, var klart påbörjade jag diskussionen av mina egna tre frågeställningar. De kunde jag besvara genom fortsatt omläsning av skriften samt fynden från den första materialbearbetningen som jag besvarat med hjälp av Bacchis frågeställningar.

4.8 Forskningskriterier

Inom kvalitativ forskning är det emellertid mindre relevant att prata om de klassiska forskningskriterierna i jämförelse med kvantitativ forskning. Forskare och författare är inte helt eniga om hur definitioner och dess innebörd ska appliceras på den kvalitativa forskningen. Bryman föreslår istället att begreppet tillförlitlighet är bättre användbart i kvalitativ analys och utgör alternativ till de kvantitativa begreppen validitet och reliabilitet (Bryman, 2018, s. 467). Jag kommer resonera utifrån begreppet tillförlitlighet med dess fyra delkriterier:

4.8.1 *Trovärdighet*

Trovärdighet som det beskrivs i Bryman (2018, s. 467) innebär att man som forskare säkerställer att undersökningen utförts enligt de regelverks som finns. Vidare bör forskaren förankra studieresultaten med de inblandade personerna som deltar i studien på olika sätt, i syfte att förankra att livsverkligheten uppfattats på ett rättvist sätt. I min studie uppfylls inte trovärdighetskriteriet, eftersom jag inte kontaktat organisationen som står bakom skriften som utgör det empiriska materialet. Det är dock inte lika relevant i den här studien som det skulle vara ifall materialet var egen insamlat och det fanns deltagande respondenter i studien.

4.8.2 *Överförbarhet*

Den kvalitativa forskningen ämnar vanligtvis att närma sig livsverkligheten hos en specifik individ eller grupp med gemensamma faktorer/egenskaper. Syftet är att ge djup, och inte bredd som oftast är syftet i kvantitativa studier. Kvalitativ forskning fokuserar på den kontextuella unika meningen eller betydelse i någon aspekt av den sociala verkligheten. Överförbarhet innebär hur väl beskrivningen av den specifika livsverkligheten kan appliceras på andra liknande kontexter

(Bryman, 2018, s. 468). Kriteriet uppfylls delvis, genom att det är sannolikt att liknande diskussioner och uppfattningar om slöjbärande som beskrivs i uppsatsen finns i andra sammanhang. Det finns tidigare forskning från diverse europeiska länder, vilket tyder på ett aktuellt tema och sökandet på perspektiv av dilemman finns i flera kontexter. Jag syftar dock inte till att generalisera några resultat från studien, vilket inte heller är möjligt med tanke på det målstyrda urvalet.

4.8.3 Pålitlighet

Pålitlighet i kvalitativ analys innebär att jag som forskare antar ett granskande synsätt och transparens i forskningsprocessen. Kriteriet omfattar en fullständig och tillgänglig redogörelse för forskningsprocessens samtliga faser (Bryman, 2018, s. 469). Kriteriet uppfylls genom att jag beskriver min process och hur min roll som forskare kan påverka innehållet i uppsatsens olika delar.

4.8.4 En möjlighet att styrka och konfirmera

Kriteriet innebär att säkerställa att forskaren agerat i god tro. Utgångspunkten handlar om att som forskare vara medveten om att det inte går att uppnå fullständig objektivitet, men egna åsikter, teoretiska inriktningar och värderingar ska inte medvetet påverka utförandet och slutsatserna av forskningen (Bryman, 2018, s. 470). Kriteriet uppfylls genom att jag motiverar mina val av teorier, urval och material med bakgrund i mina öppna frågeställningar och inte efter mina egna åsikter och intressen.

4.8.5 Autencitet/äkthet

Enligt Bryman (2018, s. 470) finns det ett relevant begrepp för den samhällsvetenskapliga forskningen, utöver de fyra ovanstående kriterierna, som beskrivs som autencitet eller äkthet. Jag kommer presentera de fem delkriterierna som sammantaget visar på hur äkthetskriteriet uppfylls.

Rättvis bild. Är det en tillräckligt rättvis bild av de åsikter och uppfattningar som finns bland gruppen som studeras?

Kriteriet uppfylls genom att mitt val av material består av en organisations åsikter

och uppfattningar. Gruppen som studeras har således inte skilda åsikter, det finns ett gemensamt konsensus som presenteras.

Ontologisk autenticitet. Bidrar undersökningen till en bättre förståelse av den sociala situation och miljö som de medverkande befinner sig i?

Kriteriet uppfylls genom att jag i avsnitten bakgrund och kunskapsläge beskriver den kontextuella verklighet som mitt ämne sträcker sig inom. I min studie tillkommer ett perspektiv som en dimension av de beskrivningar som redan presenterats.

Pedagogisk autenticitet. Har undersökningen bidragit till att deltagarna får en bättre bild av hur andra personer i miljön upplever situationen?

Kriteriet uppfylls genom att presentera hur andra i miljön upplever situationen genom avsnitten bakgrund och tidigare forskning.

Katalytisk autenticitet. Bidrar undersökningen till att de medverkande kan förändra sin situation?

Kriteriet uppfylls delvis, beroende på vem som anses vara medverkande. Om organisationen GAPF är de medverkande bidrar studien inte på ett konkret sätt till att förändra sin situation, eftersom GAPF inte heller gör anspråk på att förändra sin egen situation. Däremot om deltagarna kan anses vara de personer som GAPFs skrift riktar sig till och som beskrivs som utsatta genom den, kan studien genom presentationen av GAPFs ståndpunkter bidra till perspektiv som kan få målgruppen att fundera över sin situation och vidare hur den kan förändras.

Taktisk autenticitet. Har undersökningen bidragit till att de medverkande fått bättre möjligheter att vidta de åtgärder som krävs?

Kriteriet uppfylls genom att studien presenterar de förslag som GAPF anser vara nödvändiga för att kunna lösa problemet med marginalisering av slöjbärande kvinnor.

4.9 Forskningsetiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet (2002, s. 5–6) är forskningsetiska principer viktiga att ta ställning till i all forskning. Det finns fyra stycken huvudsakliga krav som bör tas i beaktning vid forskning och kunskapsproduktion inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Följande krav kommer jag att beskriva och kommentera gällande hur de uppfylls: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (ibid).

Informationskravet avser att undersökningsobjekten är informerade om sin uppgift i forskningsprojektet, att medverkan är frivillig samt att de har rätt att avbryta sin medverkan (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7–8). Mitt material som jag undersöker är öppna handlingar, vilket innebär att uppgifterna är tillgängliga för allmänheten och inte är individknutna. Jag har inte rekryterat några deltagare till studien, vilket föranleder att jag inte har någon deltagare att ge information till.

Samtyckeskravet innebär att deltagaren själv har rätt att bestämma över sin medverkan i form av att kunna avbryta sin medverkan utan sanktioner (Vetenskapsrådet, 2002, s. 9). Liksom informationskravet saknar samtyckeskravet betydande relevans i min studie, eftersom jag inte har några individuella deltagare som har medverkat.

Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om medverkande ska hanteras med största möjliga konfidentialitet, i synnerhet personuppgifter (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12). I min undersökning ingår inga personuppgifter eller andra känsliga uppgifter som kan knytas till en individ. Därför anser jag att kriteriet är uppfyllt.

Nyttjandekravet omfattar att uppgifter som är insamlade om enskilda personer endast får användas i det avsedda forskningssyftet (Vetenskapsrådet, 2002, s. 14). I min undersökning samlar jag inte in någon information om enskilda personer, vilket föranleder att nyttjandekravet blir mindre relevant i den här undersökningen.

Sammantaget anser jag att de etiska överväganden som Vetenskapsrådet rekommenderar är uppfyllda.

5. Resultat och analys

I avsnittet kommer jag att presentera och analysera skriften med hjälp av WPR. Utgångspunkten är de frågeställningar som Bacchi använder. Samtliga citat är hämtade från GAPF:s skrift (2020).

5.1 Hur är själva problemet representerat i den specifika policyn?

GAPF presenterar en problemformulering som ställer sig kritisk mot hijab, niqab, burka och burkini. Organisationen förespråkar ett förbud av hijab på barn.

”Den (hijab) är en symbol för kyskhetskultur och ger upphov till hederskultur” (GAPF, 2020, s. 10). Det här kan beskrivas som en motivering till lösning av problemet, det vill säga att bära hijab leder till en kyskhetskultur som är en del av hederskultur. För att komma åt problematiken med hederskultur behövs en åtgärd för begränsande användning av slöja i samhället; ”Att vara för ett förbud av hijab på barn borde vara en självklarhet för alla som är emot sexualisering och könssegregering av flickor/barn och som är för jämställdhet mellan könen” (GAPF, 2020, s. 10). Vad som kan läsas bakom detta är att hijaben bidrar till sexualisering och könssegregering. Hijaben kan inte antas vara ett sätt för att uppnå jämställdhet mellan könen. Vidare beskriver GAPF att hijab på barn handlar inte om religionsfrihet. ”Det är en fråga om extrem form av religiös indoktrinering och sexualisering av barn, vilket barn ska skyddas från” (GAPF, 2020, s. 9). Det här implicerar ett förtryck, där slöjan blir en symbol för förtrycket, och att barn kan ta skada av detta eftersom de (barnen) ska skyddas från indoktrineringen och sexualiseringen. ”Niqab och burka måste förstås som det begränsande mobila fängelse som det avser att vara” (GAPF, 2020, s. 11). Det här pekar på att syftet med de ansiktsskymmande plaggen är ett led i att begränsa kvinnor. ”Den (burka) är diskriminerande mot kvinnor och kränker deras mänskliga fri- och rättigheter ” (GAPF, 2020, s. 12).

Vad som kan antas vara problemformuleringarna enligt GAPF är att flickor och kvinnor som döljer sitt hår, och i vissa fall ansikte, med slöja är frihetsbegränsande. Sanningseffekten som det bidrar med är att de täckande plaggen är diskriminerande och förtryckande. Slöjbärandet bidrar till

könssegregering och hederskultur. Utgångspunkten är att kvinnan som bär plagget är förtryckt och att den begränsar hennes friheter.

5.2 Vilka förutsättningar eller antaganden finns underliggande i representationen av problemet?

5.2.1 Antaganden

Det finns ett antal både implicita och explicita antaganden som ligger till grund för problemformuleringen. Sammantaget är det att majoriteten av slöjbärande kvinnor har någon form av tvång i bakgrunden. Slöjbärande gör att vi inte kan uppnå ett jämställt samhälle och det här är ett samhällsproblem som kräver åtgärder, utanför familj- och individnivå. Antagandena beskrivs genom följande avsnitt.

5.2.2 Tvång

”De som vågar ta av slöjan betalar ofta ett högt pris” (GAPF, 2020, s. 10). Meningen implicerar att det finns något hotfullt eller tvingande i bakgrunden, genom beskrivningen att våga göra en viss handling. I sammanhanget reproducerar det som problemformuleringarna i första frågan undersöker, nämligen att den slöjbärande kvinnan är frihetsbegränsad. I representationen av problemet finns det underliggande att ett mål i samhället är att uppnå jämlikhet och minska könssegregation. ”Hijabens syfte är att upprätthålla en förtryckande manlig ordning, och den är därmed oförenlig med jämställdhet mellan könen” (GAPF, 2020, s. 9). Eftersom beskrivningen av slöjan hindrar målet att uppnå jämställdhet, är det enligt organisationen relevant att vidta åtgärder för att kunna uppnå ett inkluderande samhälle. Organisationen förutsätter genom beskrivningarna att det är ett samhällligt mål att uppnå jämställdhet. Vidare beskriver organisationen att diskussionen om slöjbärande är ett samhällsproblem som kräver åtgärder, utanför familj- och individnivå.

Den (hijab) är också ett verktyg som används för att kontrollera kvinnors sexualitet och berövar kvinnor deras sexuella frihet och bestämmanderätt över sina egna kroppar. Barn ska skyddas från detta och därför förespråkar vi ett förbud av hijab på barn (GAPF, 2020, s. 9).

Vidare: ”staten måste skydda barn från könsdiskriminering och värna deras fri- och rättigheter” (GAPF, 2020, s. 10) och ”samhället har ett ansvar för dessa flickor – de ska slippa sexualiseras som barn, de ska inte indoktrineras med att deras kroppar är skamfyllda och att de har ansvar för mäns lustfyllda agerande och de ska få leva jämställt i Sverige” (GAPF, 2020, s. 10).

Det finns ett explicit uttryck som beskriver att hijab berövar flickor samma livsvillkor som sina jämlika och att det blir en långsiktig konsekvens för hennes liv.

Plagget berövar flickorna deras rätt att leva på samma villkor som andra flickor [...] utgör en börda för ett barn som rimligen inte kan vara fullt medveten om dess innebörd och konsekvenser för hennes liv och framtid (GAPF, 2020, s. 9).

Genom meningen finns det en önskan om att flickor som bär hijab ska kunna slippa ha den och därigenom kunna leva på samma sätt som andra barn. Tvång skulle beskrivas som ett element som är värdeladdat och får sin betydelse i den här specifika kontexten.

5.2.3 Vad som inte ifrågasätts i skriften

Det finns ett heteronormativt synsätt i hela skriften. Utgångspunkten är att kvinnor är täckta med slöja för att inte väcka männens sexuella begär och lustar. Skriften använder kategorierna män och kvinnor, flickor och pojkar och barn. I skriften citeras Koranen (24:31) som beskriver att

Kvinnor inte ska låta sina behag skymta inför andra än sin make, sin fader, sin svärfar, sina söner, sina makes söner, sina bröder, sina brorssöner, sina systersöner, närstående kvinnor, dem eller de som rättmätigt besitter och sådana manliga tjänare, som inte längre känner begär efter kvinnor, eller barn som inte längre har begrepp om kvinnlig nakenhet.

Med den här bakgrunden är det ett tydligt cis- och heteronormativt förhållningssätt som presenteras, och vidare ett perspektiv som skriften behandlar och tar hänsyn till.

5.2.4 Vad som tas för givet i skriften

Ett syfte som skriften antas uppfylla är ett bidrag till opinion och förändring. Organisationen tar för givet att det krävs en förändring och att det finns motståndskrafter för deras förslag.

5.2.5 Kategorier som uppstår i skriften och skapar ett binärt förhållande

Män – kvinnor

Frihet – tvång

Hypersexualisering – frigörelse

Skam – stolthet

Kontroll – frihet

Dölja – blotta

Kyskhet – attraktivitet

Skyla – avslöja

Förbjuda – tillåta

Religiös – sekulär

Kategorierna beskrivs som dikotomier och skapar subjektspositioner. Kategorierna blir intressanta för analysen eftersom det binära förhållandet skapar maktrelationer och vidare fortsätter att reproducera föreställningar och uppfattningar om subjektpositionernas innebörd. Kategoriernas innebörd bidrar till diskursfixering, där ett visst ord (element) får sin specifika betydelse i sammanhang där det binära förhållandet skapas.

5.2.6 Vad som impliceras med hjälp av begreppen

I skriften uppstår ett dynamiskt förhållande mellan de redogjorda kategorierna. De är återkommande vid flera stycken i texten och bygger på hur respektive begrepp reproduceras och tillförskrivs mening i sin kontext.

5.3 Hur har representationen av problemet uppkommit?

5.3.1 Vad har lett fram till att det här är ett problem?

Enligt min analys är segregation en bakomliggande orsak till att problemformuleringen uppstår. ”Ett syfte med hijab, niqab och burka är att segregera och isolera kvinnor från män och från det offentliga samhället i stort ” (GAPF, 2020, s. 11). En del menar att ett generellt förbud mot bärandet av täckande slöja i offentlig miljö i det svenska samhället är ett sätt för kvinnor att frigöra sig en hederskontextuell kontroll. De som är positiva till förslaget brukar hänvisa till religionsfrihet i bemärkelsen att slippa bära förtryckande klädesplagg som täckande slöja. De som är negativa till förslaget brukar också hänvisa till religionsfrihet, men i bemärkelsen att var person är fri att uttrycka religion på det sätt som personen själv önskar och att slippa behöva ta av sig ett betryggande klädesplagg. Oavsett vad är det ett faktum att slöjbärande kvinnor inte är en väl integrerad del av samhället. Diskussionen om slöja har flera dimensioner. Dels handlar det om kvinnors utanförskap, dels handlar det om religiöst och kulturellt utanförskap.

Slöjans varande eller icke-varande i det offentliga rummet är en utmaning för att kunna ha ett jämlikt samhälle med deltagande på lika villkor. Många slöjbärande kvinnor vittnar om utanförskap i flera arenor i samhället. Att slöjan inte är ett väl integrerat och accepterat klädesplagg i samhällsbilden kan bidra till fördomar och utanförskap.

Flertalet kvinnoaktivister och organisationer i länder där hijab är ett krav har genom historien demonstrerat och tagit ställning mot hijab. [...]

Fortfarande idag finns många kvinnor och rörelser som kämpar mot lagar om hijabtvång (GAPF, 2020, s. 8).

Meningen implicerar att det finns en motståndsrörelse mot slöjbärande och det är en grund till varför organisationen problematiserar slöjbärandet i Sverige. Hur kan vi se det som ett kontextuellt problem i Sverige? Skriften bemöter bland annat varför det är problematiskt att ge ut gratis burkinis till flickor i den svenska skolan; ”skolan har ett ansvar att främja kvinnor och mäns lika rättigheter och motverka traditionella könsmönster” (GAPF, 2020, s. 12). Det påvisar att

organisationen uppfattar diskussionen som aktuell i skolans sfär. Vidare bemöter skriften frågor om hur integrationen av kvinnor som kommer till Sverige och hur niqab kan försvåras vid ett slöjförbud. Organisationen beskriver att ” [...] kvinnor som täcker sina ansikten är redan isolerade” (GAPF, 2020, s. 11) vilket innebär att ett slöjförbud inte skulle göra att kvinnan isoleras ännu mera än vad hon redan är. Syftet med slöjförbudet skulle således vara ett positivt och långsiktigt verktyg för integration.

5.4 Vad är lämnat oproblematiserat i problemformuleringen? Vad finns inte beskrivet (d.v.s. vad är det tysta)? Kan man tänka annorlunda om problemet?

5.4.1 Teman som inte beskrivs i problemformuleringen

Skriften lämnar två centrala kritiska aspekter utan diskussion; hur ett slöjförbud rent praktiskt skulle kunna genomföras och vilka begränsningar det kan upplevas hos den enskilda i termer av framför allt religionsfrihet.

Gällande det praktiska genomförandet av slöjförbud beskriver GAPF inga förslag. Likaså bemötande av religionsfrihetsfrågan lämnar skriften inga svar.

5.4.2 Vem kommer till tals och vem gör det inte?

De som kommer till tals är personer som själva har en relation till att leva med hedersrelaterat våld och förtryck och från egna erfarenheter med slöjbärande. Däremot saknas direkta uttalanden från personer som just nu är slöjbärare. Hur målgruppen, där förslagen riktas till, faktiskt skulle påverkas av förslagen om slöjförbud lämnas outtalat i den här skriften. Här skapas en maktrelation mellan personerna som själva har erfarenhet av hedersrelaterat våld och förtryck gentemot de personer som inte har det. Det skapas också en maktrelation mellan de som just nu lever i hedersrelaterat våld och förtryck och de som har gjort det, men inte gör det längre. Det finns ett implicit budskap som går att utläsa, där kvinnor som har kommit ur hedersrelaterat våld och förtryck ställer sig kritiska till kollektiv och samhällen som på olika sätt fortsatt uppmuntrar till hederskultur. De som kommer till tals i det här sammanhanget är alltså inte personer som just nu lever i hedersrelaterad kontext. I diskursanalysen kan maktrelationer beskrivas

som både explicita och implicita. I den här kontexten skulle jag beskriva maktrelationerna som mer implicita än explicita, eftersom grupperna inte ställs emot varandra på ett konkret och tydligt sätt.

5.5 Vilka effekter produceras i representationen av problemet?

5.5.1 Sociala maktrelationer som impliceras

En tydlig social maktrelation som impliceras är mellan män och kvinnor. I skriften porträtteras männen som överordnade i samhället. De är sexuellt drivna och saknar självkontroll, i synnerhet för sina lustar och drifter. Kvinnor beskrivs som underordnade, där kvinnokroppen är syndig och skamlig. En annan social maktrelation är dynamiken mellan individ, kollektiv och samhälle. Skriften förespråkar att samhället ska inta en tydlig roll och ställning i frågan om slöja gentemot kollektivets intressen. Individuella uttryck må ge vika när större samhälleliga konsekvenser av slöjförbudet implementeras.

5.5.2 Sociala grupperingar som ställs mot varandra

I skriften beskrivs en del sociala grupperingar. En av de centrala sociala grupperingar som reproduceras är män och kvinnor samt de som är slöjbärande och de som inte är slöjbärande. En annan social gruppering som konstrueras är de som är för, kontra de som är emot, ett generellt slöjförbud i samhället.

5.5.3 Vilka effekter medför problemformuleringen

Genom att beskriva ett visst fenomen, en viss situation, genom problemformuleringen medföljs en bidragande effekt: problemformuleringen bidrar till att skapa och reproducera fortsatta föreställningar om det givna fenomenet. I problemformuleringen reproduceras uppfattningen om att slöjbärande är ett socialt problem i samhällsbilden. Sociala kategorier och grupperingar reproduceras. De effekter som problemformuleringen medför är diskursiva i framställningen, en problemformulering konstrueras utefter en given uppfattning om ett givet fenomen, vilket återskapas och reproduceras i problemformuleringen. De effekter som produceras ur ett diskursanalytiskt

perspektiv syftar till att undersöka vem eller vilka som gynnas, missgynnas, inkluderas och exkluderas i problemformuleringen. Gruppen som gynnas är de som är skeptiskt inställda till slöjanvändning och positiva till slöjförbud. Argumenten i skriften talar till gruppens fördel. Vidare gynnas de personer som är slöjbärande och lever under våld eller hot om våld ifall de själva väljer att ta av slöjan. Den här gruppen gynnas av att organisationen argumenterar för en dimension där slöjbärandet huvudsakligen skapar segregation. En grupp som missgynnas är de som av egen fri vilja vill bära och känner sig trygga i slöjbärandet. Gruppen missgynnas av att porträtteras som att deras val till att bära slöja inte är deras egna.

5.6 Hur och var har representationen av problemet blivit producerat, spridits och försvarats? Hur har den ifrågasatts, blivit stört eller ersatt?

5.6.1 Vem skriften riktar sig till

I sin helhet syftar skriften till att öka kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck och vad vi som samhälle kan göra för att få stopp på det. Den här texten finns publicerad på GAPF:s hemsida och riktar sig till såväl privatpersoner och stödsökande utsatta för hedersrelaterat våld, som yrkesverksamma som kommer i kontakt med frågorna i arbetet, såsom polis, socialtjänst och skola. Eftersom organisationen också arbetar med stödverksamhet, utbildning och opinionsbildning finns det anledning att förvänta sig att skriftens budskap och värderingar återfinns i de sammanhang där organisationen verkar.

5.6.2 Hur den relationella legitimiteten ser ut mellan mottagare och avsändare

Hur påverkas legitimitet och relationen mellan organisationen gentemot mottagarna i de olika verksamhetsfälten? GAPF verkar för opinionsbildning, men har ingen politiskt eller juridiskt mandat att förändra en specifik situation. Däremot kan GAPF få en upphöjd och relevant ställning i politiska situationer eftersom de är en grupp som själva har bakgrund i att leva under hederskulturellt våld och förtryck. Det kan påverka legitimiteten, när någon som kan antas vara sakkunnig refererar till sin egen bakgrund och kultur i sina uttalanden. Det skapar en dimension av tolkningsföreträde, där gruppen som representerar sig själva har

en legitimitet att uttrycka sig på ett annat sätt än personer som inte är från samma bakgrund.

5.6.3 Vem den specifika problemformuleringen riktar sig till (textens kontext)

Den specifika problemformuleringen riktar sig till personer som i någon utsträckning är intresserade av att lära sig mer om hederskultur och hedersrelaterat våld och förtryck. Problemformuleringen riktar sig inte direkt till de slöjbärande kvinnorna, som till exempel en informativ text från Socialstyrelsen hade kunnat göra.

Däremot eftersom organisationen arbetar med utbildning och stödverksamhet till personer med erfarenhet av hederskultur finns det en dimension av att gruppen som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck söker sig till organisationen GAPF och därigenom söker sig till skriften. På så vis kan personerna potentiellt känna gemenskap och identifiera sig med problemformuleringen, eller agera tvärtom och ta avstånd och känna sig exkluderade, missförstådda eller åsidosatta för att de inte identifierar sig med problemformuleringen. Det finns också en möjlighet att den stödsökande gruppen känner sig neutrala till de beskrivningar som framkommer i skriften. –

6. Diskussion

6.1 Inledning till diskussion

I min diskussion kommer jag diskutera vad som framkommit i analysen samt relatera resultaten till tidigare forskning. Det som framkommer i diskussionen utgår från de ståndpunkter som presenterats i skriften. Avslutningsvis presenteras en sammanfattning av diskussionen.

6.2 Vilka konstruerade konsekvenser skulle ett slöjförbud kunna medföra i samhället enligt GAPF

Eftersom slöjbärande kvinnor redan är isolerade av slöjan, i synnerhet de ansiktstäckande modellerna, skulle ett införande av slöjförbud inte kunna späda på isoleringen ytterligare. De positiva inverkningar beskriver GAPF som övervägande viktigare, för att nästa generation ska kunna leva mer fritt och öppet.

GAPF menar att ett slöjförbud i Sverige skulle innebära ett såväl symbolpolitiskt som reellt steg för jämställdheten. Könnssegregation och sexualisering av kvinnor hör inte hemma i det här samhället och slöjan är ett kvinnofientligt plagg med flera dimensioner. På sikt menar organisationen att slöjförbud skulle leda till bättre integration och det är ett viktigt steg för kvinnans frihet när hon kommer till en ny kulturell kontext. Det här resonemanget återfinns i Zahedi (2007) där regimer har använt slöjan som ett politiskt verktyg att kunna styra befolkningen i en önskad riktning. I Iran beskrivs slöjan med korresponderande uppfattningar i förhållande till den egna ideologin. GAPF resonerar på ett liknande sätt, där de i det här fallet beskriver att uteslutande av slöjan har en central roll i en ideologisk bild av samhället.

Ytterligare en positiv inverkan menar GAPF är att symbolhandlingen av ett slöjförbud är ett tydlig ställningstagande att hederskulturellt våld och förtryck inte hör hemma i Sverige. Det är ett sätt att stå upp för utsatta personer, för att fler ska kunna leva mer fritt och öppet. För hijabanvändning hos barn är frågan extra viktig att ta ställning till enligt GAPF, eftersom barn inte ska behöva påverkas negativt av föräldrars val. Det här resonemanget har likheter med Braun (2017), som menar att slöjförbud medför ett tydligt konfrontativt och symbolpolitiskt värde.

6.3 Hur beskriver, konstruerar och porträtterar GAPF slöjans position i samhället?

GAPF beskriver att slöjan inte är neutral. Den produceras som en religiös symbol som har stark betydelse och syfte inom en religiös och kulturell kontext. Slöjan är ett sätt att segregera män och kvinnor från varandra och det skapar en fortsatt maktrelation där kvinnor är underordnade män. Som subjektsposition beskrivs slöjan som en begränsning för kvinnor och en kontrollfunktion för män och rollerna återskapas och reproduceras i skriften. Hijab är ett verktyg för att kontrollera kvinnors sexualitet och upprätthålla kyskhetskultur.

Ur ett intersektionellt perspektiv kan slöjbärande kvinnor utsättas för ytterligare utanförskap och förstärkta maktrelationer. Eftersom slöjbärande kvinnor är just kvinnor och oftast har kulturell bakgrund i icke-europeiska länder blir det flera faktorer som tillsammans bidrar till marginalisering i samhället. Det här resonemanget återfinns i Aydin (2013) och Safitri (2010) som redogör för att slöjan tenderar att beskrivas som särskilt förtryckande och patriarkal i västvärlden. Aydin (2013) menar att slöjan därigenom beskrivs som ett maktmedel i mansdominerade samhället, något som GAPF reproducerar i sin skrift.

Kategorier och maktstrukturer växelvis påverkar varandra och bildar kontextuella sanningseffekter. I skriftens kontext framkommer en sanningseffekt där slöjan beskrivs som ett integrationshinder och ett bidrag till utanförskap. Ur ett maktperspektiv kan slöjan bli en markör för underordning, vilket återfinns i Brauns (2017) resonemang om att begränsning av slöjor i samhället bidrar till en ”vi och dem” mentalitet.

6.4 Hur beskriver, konstruerar och porträtterar GAPF slöjbärande kvinnor och deras roll i samhället?

I skriften reproducerar GAPF Slöjbärande kvinnor i en roll som befinner sig i en utsatt situation. Kvinnan är tvingad, direkt eller indirekt, till slöjbärande och i vissa fall att även täcka sitt ansikte. Med det följer en livsstil som kvinnan förväntas anpassa sig till, genom bland annat ändrad klädsel, uppförande och umgänge. En kvinna som är slöjbärande lever i ett förtryck och samhällliga åtgärder är nödvändiga för att skydda kvinnans leverne och bidra till hennes frihet. Genom beskrivningarna som görs i skriften går det att utläsa att de flesta slöjbärande kvinnor kommer från andra länder än Sverige och har en annan kultur. Skriften refererar och adresserar problemformuleringarna till det nya hemlandet och värderingar som beskrivs som icke-förenliga med västerländska och liberala värderingar om jämställdhet mellan könen. I det svenska samhället beskrivs kvinnan ha en roll som ska ha en lika självklar plats som män när det kommer till jämställdhetsfrågor. Skriften antyder att det är ett ouppnåeligt mål om kvinnor fortsätter bära slöja och täcka sitt ansikte. Det här beskrivs på ett liknande sätt som Meer, Dwyer och Modood (2010), där diskursiva beskrivningar bidrar till att skapa motstridigheter mellan olika sociala identiteter. Att integreras i det svenska samhället och samtidigt bära slöja skapar en sanningseffekt som gör det svårt att skapa en enhetlig social identitet.

Vidare beskriver skriften att uppfattningen om en slöjbetäckt kvinna hänger ihop med uppfattningen om att hennes kropp är skamfylld och syndig, och det är därför den bör täckas. Genom upprätthållandet och reproduktionen av uppfattningen bidrar detta till att kvinnor sexualiseras och puritaniseras. För att kvinnor ska kunna frigöra sig den här rollen behövs det åtgärder som kan bidra till att slöjbärande kvinnorna får mer utrymme och frihet och slipper sexualiseras. Det här kan beskrivas som skapande av subjekspositioner, där kvinnan beskrivs genom kategoriska attribut, och hennes handlingar begränsas på grund av slöjbärandet. Enligt skriften är ett förslag på åtgärd att införa begränsningar i slöjanvändningen i Sverige, i synnerhet för barn i offentliga miljöer. Perspektivet som GAPF beskriver ställer sig i motsats till Braun (2017) som menar att ett lagstiftat slöjförbud stigmatiserar muslimska kvinnor, som tvingas välja mellan utbildning och religiösa uttryck.

6.5 Sammanfattning av diskussion

Jag har kunnat besvara mina frågeställningar med hjälp av analysen. Eftersom det är en diskursanalys finns det inget syfte att producera ett ”rätt” eller ”fel” svar.

Det som jag besvarat i mina frågeställningar utgår från vad som framkom genom WPR- metoden. Om vi ser till de slutsatser som GAPF kommer fram till i förhållande till presentationen från bakgrunden, finns det en del motsättningar och olika uppfattningar om slöjförbuds potentiella konsekvenser. En generell röd tråd från avsnittet tidigare forskning pekar på att slöjan och slöjbärandet inte har en neutral och självklar roll i västerländska samhällen.

7. Slutdiskussion

7.1 Sammanfattning av analys och diskussionen

I uppsatsen har jag undersökt hur organisationen GAPF framställer, porträtterar och reproducerar slöjförbud, slöja och slöjbärande kvinnor. GAPF beskriver att ett slöjförbud kan medföra främst positiva, frigörande och jämställdhetsutvecklande konsekvenser. Vidare konstrueras slöjan som en symbol för religiös indoktrinering och ett verktyg att segregera kvinnor och män. Slöjan står för ett icke-jämställt samhälle, där sexualisering och kyskhetskultur av kvinnor sker. I sin tur leder detta till bibehållen hederskultur. Skriften framställer att slöjbärande kvinnor, genom samhällseliga åtgärder, behöver skyddas från det förtryck som slöjan står för. Kvinnan ska få utrymme att frigöra sig från de livsstilsrelaterade roller och förväntningar som slöjan för med sig.

7.2 Slutsats

En slutsats som jag vill förmedla, och som varit aktuell under framställningen av uppsatsen, är att jag saknar perspektivet från gruppen som de beslut som diskuteras berör. Det vill säga, var är de slöjbärande kvinnornas egna röster? Tidigare forskning om slöjförbud i Europa har baserat sig på korrelationsstudier mellan olika faktorer såsom bakgrund och utbildning, eller studier om juridiska förhinder för införandet av ett generellt eller specifikt slöjförbud. Tidigare forskning om beskrivningar av slöjan konstaterar att slöjan kan användas som en politisk verktyg och har fått en beskrivning som förtryckande i västvärlden. För fortsatt forskning skulle jag efterfråga den berörda gruppens åsikter och upplevelser för konsekvenserna vid införandet av ett slöjförbud samt hur beskrivningen och tillförskrivningen av slöja upplevs. Eftersom ett antal motioner om förslag till slöjförbudsutredning har inkommit till Riksdagen under de senaste åren, samt att flera länder i Europa har infört slöjförbud, finns det anledning att undersöka närmare hur situationen ser ut i Sverige. EU-domstolens beslut att möjliggöra för organisationer inom EU att förbjuda slöjbärande på arbetsplatser kan komma att påverka arbetstagare på företag som potentiellt blir påverkade av beslutet.

8. Avslutande ord

För den som är intresserad av fördjupad läsning i ämnet hederskulturellt våld och förtryck vill jag ge ett boktips som journalisten Elaf Ali debuterade med i år; *Vem har sagt något om kärlek? Att bryta sig fri från hedersförtryck*. Rabén & Sjögren (2021).

9. Referenser

Abdelgadir, Aaala & Fouka, Vasaliki. (2020). Political Secularism and Muslim Integration in the West: Assessing the Effects of the French Headscarf Ban.

American Political Science Review. Vol. 114(3). s. 707–723

Aydin, Asim (2013). The Image of Veil in Leila Ahmed's Women and Gender in Islam. *Journal of History, Culture & Art Research*. Vol. 2(2). s. 88–94.

Bacchi, Lee Carol. (2009). Analysing policy: What's the Problem Represented to be. Australien: French Forest Pearson Education

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. (2018). Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. I: Kristina Boréus & Göran Bergström (red.) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur

Bergström, Göran & Ekström, Linda. (2018). Tre diskursanalytiska inriktningar. I: Kristina Boréus & Göran Bergström (red.) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur

Braun, Kerstin. (2017). How Much Veil Is Too Much Veil: On the Constitutionality and Advisability of Face Veil Bans for German Public School Students. *German Law Journal*. Vol. 18(6). s. 1331–1358

Bryman, Alan. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber

Burr, Vivien. (1995). *An Introduction to Social Constructionism*. London: Sage

GAPF. (2020) *Allt du behöver veta om hedersvåld och förtryck*.

<https://gapf.se/wp-content/uploads/2021/01/Allt-du-beho%CC%88ver-veta-om-hedersva%CC%8Ald-och-fo%CC%88rtryck-201109.pdf>. Hämtad: 2021-11-03

GAPF (u.å.). *Om GAPF*. <https://gapf.se/om-gapf/>. Hämtad 2021-11-03

Helldén, Ulrika & Wrangel, Claes. (2019). *Hedersrelaterat våld och förtryck – en kunskaps- och forskningsöversikt*. Nationellt centrum för kvinnofrid.
[https://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/493/nck-rapport-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-2010-1.pdf#_utma=1.565269957.1635343332.1635343332.1635343332.1&_utmb=1.2.10.1635343332&_utmc=1&_utmx=-&_utmz=1.1635343332.1.1.utmcsr=google|utmccn=\(organic\)|utmcmd=organic|utmctr=\(not%20provided\)&_utmv=-&_utmk=70637712](https://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/493/nck-rapport-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-2010-1.pdf#_utma=1.565269957.1635343332.1635343332.1635343332.1&_utmb=1.2.10.1635343332&_utmc=1&_utmx=-&_utmz=1.1635343332.1.1.utmcsr=google|utmccn=(organic)|utmcmd=organic|utmctr=(not%20provided)&_utmv=-&_utmk=70637712) Hämtad: 2021-10-28

Listerborn, Carina. (2011). Den våldsamma integreringen: muslimska kvinnor i offentliga rum. I: Carina Listerborn, Irene Molina & Diana Mulinari (red.) *Våldets topografier: betraktelser över makt och motstånd*. Atlas

Länsstyrelsen Östergötland. (2020). *Vad är hedersrelaterat våld och förtryck?*
<https://www.hedersfortryck.se/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>. Hämtad: 2021-10-28

Mattson, Tina. (2015). *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerups utbildning

Maurin, Eric & Navarette H., Nicolas. (2019). Behind the Veil: The Effect of Banning the Islamic Veil in Schools. *IZA Institute of Labor Economics*. No. 12645

McCrea, Ronan. (2013). The Ban of the Veil and European Law. *Human Rights Law Review*. Vol. 13(1). s. 57–97. DOI-nummer:
<https://doi.org/10.1093/hrlr/ngs035>

Meer, Nasar., Dwyer, Claire & Modood, Tariq. (2010). Embodying Nationhood? Conceptions of British national identity, citizenship, and Gender in the ‘Veil Affair’. *The sociological Review*. Vol. 58(1). s. 84–111.

Nationellt centrum för kvinnofrid. (2019). *Hedersrelaterat våld och förtryck. Kartläggning i tre storstäder.*

<https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/> Hämtad: 2021-10-28

Regeringskansliet. (2021). *Regeringen intensifierar arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.*

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/10/regeringen-intensifierar-arbetet-mot-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>. Hämtad: 2021-11-01

Rosenberger, Sieglinde & Sauer, Birgit. (2011). *Politics, Religion and Gender. Framing and Regulating the Veil.* London: Routledge

Saharso, Sawitri & Lettinga, Doutje. (2008). Contentious Citizenship: Policies and Debates on the Veil in the Netherlands. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*. Vol. 15(4). s. 455–480.

Sixtensson, Johanna. (2009). Hemma och främmande i staden: kvinnor med slöja berättar. *Malmö University Publication in Urban Studies*. Vol. 4

Socialstyrelsen. (2019). *Ett liv utan våld och förtryck.*

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-3-17.pdf>. Hämtad: 2021-12-06

Steinbach, Armin. (2015). Burqas and Bans: The Wearing of Religious Symbols under the European Convention of Human Rights. *Cambridge International Law Journal*. Vol. 4(1). s. 29–52

Sveriges Radio. (2016). Sara Mohammad. I: *Sommar och vinter i*

PI[radioprogram], 22 juli 2016. <https://sverigesradio.se/avsnitt/751866>

Sveriges Riksdag (2020). *Svar på skriftlig fråga 2020/21:2356, Anna Ekström (S). Niqab-, burka- och slöjförbud i förskola, grundskola och gymnasieskola.*

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/niqab--burka--och-slojforbud-i-forskola_H8122356. Hämtad: 2021-12-15

SVT. (2018). *De här europeiska länderna har infört förbud mot niqab och burka*. <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/de-har-landerna-har-infort-forbud-mot-burka-och-niqab>. Hämtad: 2021-11-01

SVT. (2020a). *Skurup röstade igenom slöjförbud i skolan*. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/skurup-infor-slojforbud-i-skolan>. Hämtad: 2021-11-01

SVT. (2020b). *DO: Slöjförbudet i Skurup bryter mot lagen*. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/slojforbudet-i-skurup-far-underkant-av-do>. Hämtad: 2021-11-01

SVT. (2021). *EU-dom: slöja får förbjudas på arbetsplatsen*. <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/eu-dom-tillatet-for-foretag-att-forbjuda-sloja>. Hämtad: 2021-11-01

UMO. (u.å.). *Vad är hedersrelaterat våld och förtryck?* <https://www.umo.se/vald-och-krankningar/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>. Hämtad: 2021-10-28

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Linda. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Zahedi, Ashraf. (2007). Contested Meaning of the Veil and Political Ideologies of Iranian Regimes. *Journal of Middle East Women's Studies*. Vol. 3(3). s. 75–98.